

Hızlı Kırsal Değerlendirmeden Katılımcı Kırsal Değerlendirmeye: Benzerlikler, Farklılıklar ve Avantajlar

Hasan Emre ÜNAL¹, Üstüner BİRBEN², Sezgin ÖZDEN³

Öz

Araştırma Makalesi

Kırsal alanlar, düşük nüfus yoğunluğu ve tarımsal faaliyetlerin hakim olduğu, doğal koşullar ve geleneklerin hayatı şekillendirdiği, sosyal imkânların yetersiz kaldığı mekânlardır. Günümüzde hızlı kentleşme, nüfus artışı, modernleşme, etnik çatışmalar ve çevresel bozulma gibi faktörler neticesinde kırsalda yaşayan insanlar yaşam biçimlerini değiştirme yoluna gitmektedir. Kırsal alanlarda meydana gelen hızlı değişimler buralarda yerinden bilgi gereksinimini de ortaya çıkarmıştır. Bu gereksinim için kullanılan belirli kalıptaki veri toplama ve analiz yöntemlerinin neden olduğu zaman kaybı, aşırı maliyet vb. olumsuzluklar, yeni ve yerel halkın da içinde olduğu birtakım değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesinin temel nedenidir. Bunlardan Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD), 1970'lerde ortaya çıkan ve kırsal kalkınma çalışmaları için etkili yöntemlerden birisidir. Diğeri ise Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD), 1990'lar başından itibaren gelişmeye başlayan bir yöntemdir. Yöntemin amacı, köylülerin plan yapma, karar alma ve kendi durumlarını iyileştirmek için harekete geçme kapasitelerini güçlendirmeye yardımcı olmaktır. Bu çalışmada, Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme yöntemleri ele alınarak temel özellikleri, benzerlikleri, farklılıkları ve avantajları bakımından bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Kırsal Alan, Kırsal Kalkınma, Katılım.

From Rapid Rural Appraisal to Participatory Rural Appraisal: Similarities, Differences and Advantages

Abstract

Research Paper

Rural areas are places where the population density is low, agricultural activities are dominant, natural conditions and traditions shape life, and social facilities are insufficient. Today, people living in rural areas are changing their way of life due to factors such as rapid urbanization, population growth, modernization, ethnic conflicts and environmental degradation. At this stage, it is important that to achieve the same goal in order to understand the problems and processes of development in rural areas by the researchers, development agencies and local people work together. Rapid changes that take place in the countryside also reveal the need for information from these areas. Negativities--time consuming, excessive cost, etc. caused by the particular data collection and analysis methods used for this requirement--are the main reason for the development of a number of new methods that are including the local people. The Rapid Rural Appraisal (RRA) is one of the most effective methods for rural development in the 1970s. Participatory Rural Appraisal (PRA), which is another method, is a method that has started to develop since the early 1990s. The aim of this method is to help villagers strengthen their capacity to plan, make decisions and act to improve their situation. In this study, an evaluation will be carried out in terms of basic characteristics, similarities, differences and advantages by considering the two important methods related to the topic, RRA and PRA methods.

Keywords: Rural Area, Rural Development, Participation

Makale Bilgileri / Article Info

Alındığı Tarih / Received 31.03.2018

Kabul tarihi / Accepted 09.06.2018

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, hemre@karatekin.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-6406-3279>

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, birben@karatekin.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-3042-220X>

³ Prof., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, ozden@karatekin.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-6753-3723>

Giriş

“Katılım” terimi son dönemde kırsal kalkınma uygulayıcıları ve politika yapıcılarının söylemlerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan katılım; topluluk, toplum, vatandaşlık, yoksulların haklarının ve kırsal kalkınmanın kendi başlarına nasıl tasarlandığına dair derin çıkarımları olan tartışmalarla birlikte karşı çıkılan bir terim haline gelmiştir (De Campos Guimaraes, 2009: 4).

1970’lerde ve 1980’lerin başında, karar vericilerin yerel halkın karar verme, politika geliştirme ve proje uygulama konularındaki bakış açılarını ve önceliklerini daha etkin bir şekilde dahil etme isteği, kalkınmaya yönelik bir takım “katılımcı yaklaşımlar” ortaya çıkmasına yol açmıştır. 1970’li yıllarda takdim edilmelerinden itibaren, katılımcı yöntemler ve teknikler toplum gelişimi için merkezi araçlar haline gelmiştir. Bu yöntemler; hayvancılık yönetimi, köy sağlığı teşviki, havza yönetimi, kent temizliği önlemleri, etki değerlendirmeleri, toplumsal cinsiyet farkındalığı ve mikro kredi kuruluşları oluşturmayı içeren çeşitli içeriklerde ve sektörlerde uygulanmıştır. Zamanla, farklı disiplinlerin, grupların ve hedeflerin ihtiyaçlarını karşılamak için çok sayıda katılımcı yaklaşım geliştirilmiştir. Bu yaklaşımlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Duraiappah vd., 2005: 1,3,7):

- Hızlı Kırsal Değerlendirme
- Katılımcı Kırsal Değerlendirme
- Katılımcı Yoksulluk Değerlendirmeleri
- Katılımcı Eylem Araştırmaları
- Takdir Edici Sorgulama

HKD ve KKD, yerel şartlar ve yaşam hakkında bilgiler öğrenmek için kullanılan bir dizi yaklaşım, yöntem, davranış ve ilişkiler kümesi olup birbirlerini çeşitli yönlerden bir şekilde tamamlarlar. HKD, geniş anket çalışmaları veya derinlemesine toplumsal antropolojiden ziyade daha iyi ve hızlı pratik uygulamalarda kullanılmak üzere tasarlanan yöntemlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. 1980’lerin sonu ve 1990’lı yılların başında daha fakir olan ve ötekileştirilen kesim olan yerel halkın esas aktör olduğu KKD yaklaşımı ise HKD yaklaşımından türeyerek ortaya çıkmıştır (Chambers, 2007: 7).

Kırsal yapıyı daha iyi anlamaya yönelik geliştirilen HKD ile bu yaklaşımın ileri seviyedeki hali olan KKD yaklaşımı birbiri yerine de kullanılabilir. Bununla birlikte, bu iki yaklaşımın birbiriyle benzerlik ve farklılık gösteren birtakım özellikleri de bulunmaktadır. Benzerlik gösteren özellikler arasında öğrenme işleminin hızlı, esnek ve araştırmacı olması yanında yerel ilkelerin kullanılması sıralanabilir. Farklılık gösteren özellikler ise, KKD yaklaşımında bilgilerin yerel gruplar tarafından analiz edilip, planlanması ve yönetilmesi ve yerel halkın eğitiminin amaçlanması buna karşılık HKD’de ise daha çok yerel düşüncelere önem verilmesi ve planlama ve yönetim aşamalarında yerel katılımın bulunmaması olarak belirtilebilir (Cengiz ve Çelem: 2005, 1).

Bu çalışmanın amacı, kalkınma ajanslarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin toplanmasında kullanılan nitel yöntemler olan HKD ve KKD yaklaşımlarının kökenleri, genel özellikleri, avantaj ve dezavantajlarını, ilkeleri, kullandıkları araçları ve yöntemleri genel hatlarıyla ele alarak karşılaştırmalı bir değerlendirme yapmaktır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın materyalini konuyla ilgili elektronik ve yazılı kaynaklar oluşturmaktadır. Bunlar; konuyla ilgili yapılmış bilimsel araştırmalar, raporlar, kitaplar, makaleler vb. kaynakları kapsamaktadır.

3. Bulgular

3.1. Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme

Birçok kişi Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD) ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD)'yi ne yaptıklarını tanımlamak için kullanırken, HKD ve KKD'nin ne olduğunu ayırt etmek için genel olarak kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır (Freudenberge: 1999, 10). Çalışmanın bu bölümünde bu iki yaklaşım, genel özellikleri, pozitif ve negatif yönleri, ilkeleri, kullandıkları araç ve teknikleri bakımından ele alınacaktır.

3.2 Hızlı Kırsal Değerlendirme (HKD)

HKD olarak bilinen felsefe, yaklaşım ve yöntemler 1970'lerin sonunda ortaya çıkmaya başlamıştır (Chambers, 1994: 955). Önemli amaçlarından birisi karmaşıklık, çeşitlilik ve bağımlılıklarla baş etmek ve problemi ve problem çözme çerçevesini verimli bir şekilde tanımak olan HKD, kırsal kaynakların yönetimine odaklanan bir yaklaşımdır (Gibbs, 1985: 4). HKD kalkınma, ihtiyaçlar ve insan odaklı sorumluluklar konusundaki yeni yaklaşımları yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, farklı yöntemlerle doğrulama, derinlemesine araştırma ve tekrarlama gibi bilgi toplamaya yönelik özel stratejiler ile disiplinlerarası ekip çalışmasına dayanan oldukça sistematik ve yapılandırılmış bir süreçtir (Cavestro, 2003: 3).

HKD ile ilgili kesin bir tanımın ortaya konması zordur. Bu durum, yaklaşımın çok esnek olduğu gerçeğinin bir yansımasıdır. Çünkü HKD çok farklı amaçlar için çok farklı durumlarda kullanılabilecek bir yaklaşımdır. HKD insanların, kırsal toplumlarda belirli bir yapıda fakat esnek bir çalışma ortamında araştırmalarına yardımcı olacak bir dizi rehberden meydana gelmekte ve aynı zamanda bu topluluklarla iletişim ve etkileşimi kolaylaştıran bir araç seti konumundadır. Esas itibarıyla HKD (Townsend: 1996, 19):

- Farklı meslek alanlarından veya disiplinlerden bir grup insan tarafından, genellikle belirli bir konuyu, alanı, durumu, topluluk grubunu öğrenmeyi amaçlayan bir etkinliktir.
- Genellikle “yerleşik” olan insanlarla doğrudan konuşarak bilgi toplamayı kapsamaktadır.

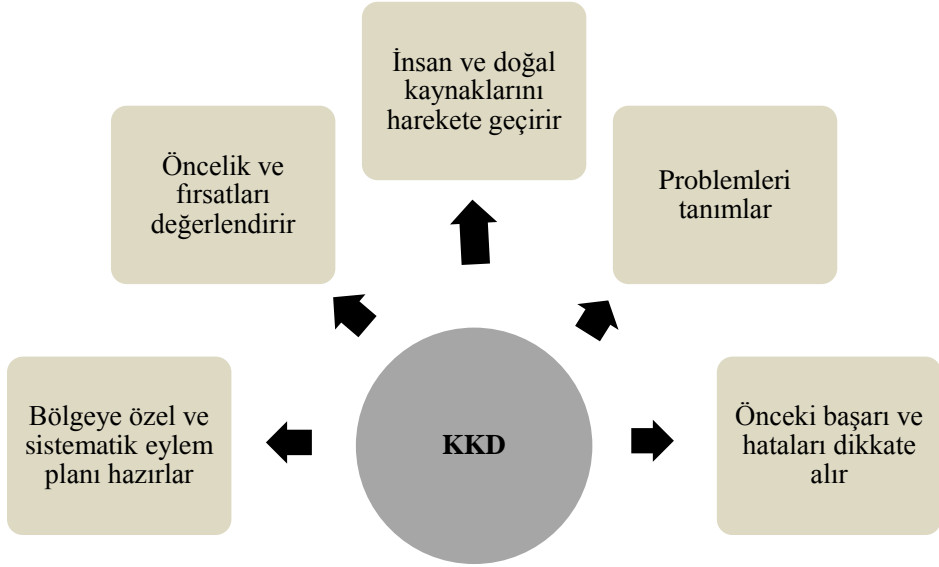
- Bilgiye ulaşmada, bu bilgilerden öğrenmede, yorum ve sunumunda yerel halkın katılımının sağlandığı bir dizi kılavuz kullanmaktadır.
- Bilgi toplamak için deneme ve teknikleri içeren birtakım araçlar kullanır.

HKD teknikleri, 1970'lerin sonunda ilk olarak sistematikleştirilmiş ve 1980'lerin sonunda akademik açıdan önemli hale gelmiştir. HKD teknikleri, gecikmiş ve şüpheli sonuçlar veren büyük ölçekli anket araştırmalarından kaynaklanan memnuniyetsizliklerden ve kent merkezli uzmanların kısa saha ziyaretleri sırasında izlenimlerindeki güvensizliklere bağlı olarak gelişmiştir (Heaver, 1992: 13). Bu şekilde HKD'nin üç temel dayanağından bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki, özellikle kırsal turizm kalkınmasında yoksulluk karşıtı önyargılar olmak üzere önyargılardan duyulan memnuniyetsizliktir. Bu önyargılar mekânsal, proje, şahıs, mevsimsel, diplomatik şeklinde tanınmıştır. İkinci temel dayanak; anket çalışmalarının normal süreçleri ve sonuçlarıyla ilgili hayal kırıklığı olmuştur. Üçüncü temel dayanak daha pozitifdir. Burada daha ucuz maliyetli öğrenme yöntemleri aranmıştır. Bu durum ise, gelişmekte olan uzmanların, kırsal alanlardaki insanların hayatlarına dokunan birçok konuda bilgili oldukları gerçeğinin giderek artan bir şekilde tanınması ile sağlanmıştır (Chambers, 1994: 956).

HKD'nin avantaj/dezavantajlarıyla ilgili şunlar söylenebilir: Duraiappah vd., (2005)'e göre HKD, çeşitli kalkınma konularını etkileyen faktörlerin karmaşıklığı, çeşitliliği ve birbirine bağımlılığı ile baş etmeye yardımcı olan nicel ve nitel veri toplama, analiz etme ve yorumlama için hızlı, verimli ve uygun maliyetli bir yaklaşım sunmaktadır. Yine bu yaklaşım, tekrarlayan bir süreç olarak, araştırmacılara bir röportaj ilerledikçe ilgili sorular sorma fırsatı sunmaktadır. Buna ek olarak, farklı yöntemlerle doğrulama yanında araştırmacılara ortak bir konunun anlaşılmasında çeşitli araçların ve tekniklerin kullanılmasına, aynı takım içinde farklı disiplinleri entegre etmelerine de olanak sağlar. Bu avantajlarına karşılık; HKD'nin bir parçası olarak kullanılan teknikler, güncel ve ilgili bilgileri toplamada etkili olabilmektedir ancak temelde bu dışarıdan yönlendirilen bir işlem olmaya devam etmektedir. Ayrıca toplanan bilgiler, araştırmaya katılan bireyler ve topluluklar tarafından değil yabancılar tarafından saklanmakta, değerlendirilmekte ve kullanılmaktadır.

3.3 Katılımcı Kırsal Değerlendirme (KKD)

KKD 1980'lerde ortaya çıkan bir yaklaşım olup, diyagramlar ve haritalar gibi farklı teknikler kullanarak topluluk üyelerinin kırsal planlamaya doğrudan katılımını gerektirmektedir (Duraiappah vd., 2005: 10). KKD'nin kökeni, kalkınma planlamasına yönelik bir yaklaşım ve farklı kaynaklardan geliştirilmiş bir araştırma yöntemidir (Adebo, 2000: 6). KKD yerel halkın yaşamlarını ve koşullarını planlama ve uygulama konusundaki bilgilerini paylaşma, geliştirme ve analiz etme imkânı sağlayan ve giderek gelişen yaklaşımlar ve yöntemlerin ailesi olarak tanımlanmıştır (Gosselin ve Strosser, 1995: 12). Adebo (2000)'e göre, KKD topluluklara Şekil 1. de yer alan başlıklarda yardımcı olmaktadır:

Şekil 1: KKD'nin Topluluklara Sağladığı Yardımlar

Katılımcı araştırma ve inceleme, çalışmaların nasıl yürütüleceğini etkileyen belirli ilkelere dayanmaktadır. Aşağıdaki ilkeler KKD'nin uygulanmasına rehberlik etmektedir (Narayan, 1996: 9-10):

- Kapasite geliştirme -Yerel toplumu güçlendirerek
- Sonuçlardan faydalanma - Toplanan veriler kullanılmadığı sürece faydasızdır
- Kestirme yöntemler - Zaman ve mali kısıtlamalar altında güvenilir ve ilgili bilgiler verebilir
- Çoklu yöntemler - Farklı bakış açılarının ve çeşitli yöntemlerin dahil edilmesi, toplanan bilgilerin eksiksiz ve güvenilir olmasına yardımcı olabilir
- Uzman olmayanların uzmanlığı - Genellikle yerel halk çevre konusunda dışardan gelen uzmanlardan daha bilgilidir.

Bu ilkeler, KKD'nin tanınmasındaki temel odağın, bilgi gücü olduğunu yansıtmaktadır. Ayrıca bu ilkeler, Katılımcı müdahaleden kaynaklanan bilgilerin yerel halkla paylaşılması ve bu kişilerin tasarrufunda olmasının garantiye alınmasını da vurgulamaktadır (Duraiappah vd., 2005: 10).

KKD'nin HKD ile paylaştığı hız ve ucuzluğa ek olarak üç yaygın avantajı söz konusudur. İlk avantaj olarak, sağladığı bilgilerin son derece doğru olma eğiliminde olmasıdır. Deneyimlerden de görülmüştür ki yerel halkın yerel koşullarla ilgili bilgisi tahmin edilenden çok daha fazladır. İkinci avantajı, yerel halkın katılımıyla, katılımcı bir şekilde hazırlanan planlar, yabancılar tarafından hazırlanan planlara göre daha

etkindir. Bunun nedeni ise; ekolojik, sosyal, kültürel, finansal veya politik olmasına bakılmaksızın yerel koşulları doğrudan hesaba katacak ve bunlara uyum sağlayacak olmalarıdır. Üçüncü ve potansiyel olarak hepsinden de önemli olan avantajı ise sürecin katılımcı niteliği, yerel halkın güçlendirilmesi açısından kendi içinde bir kalkınma faydasıdır (Heaver, 1992: 2). Sayılan bu avantajlarına karşın bu yaklaşımın zorluk/dezavantajları da söz konusudur. Duraiappah vd., (2005)'e göre, KKD'nin birincil zorluğu, bu yaklaşımın tek başına topluluklara karar verme yetkisi verememesi veya proje yönetimine girmelerini sağlamamasıdır.

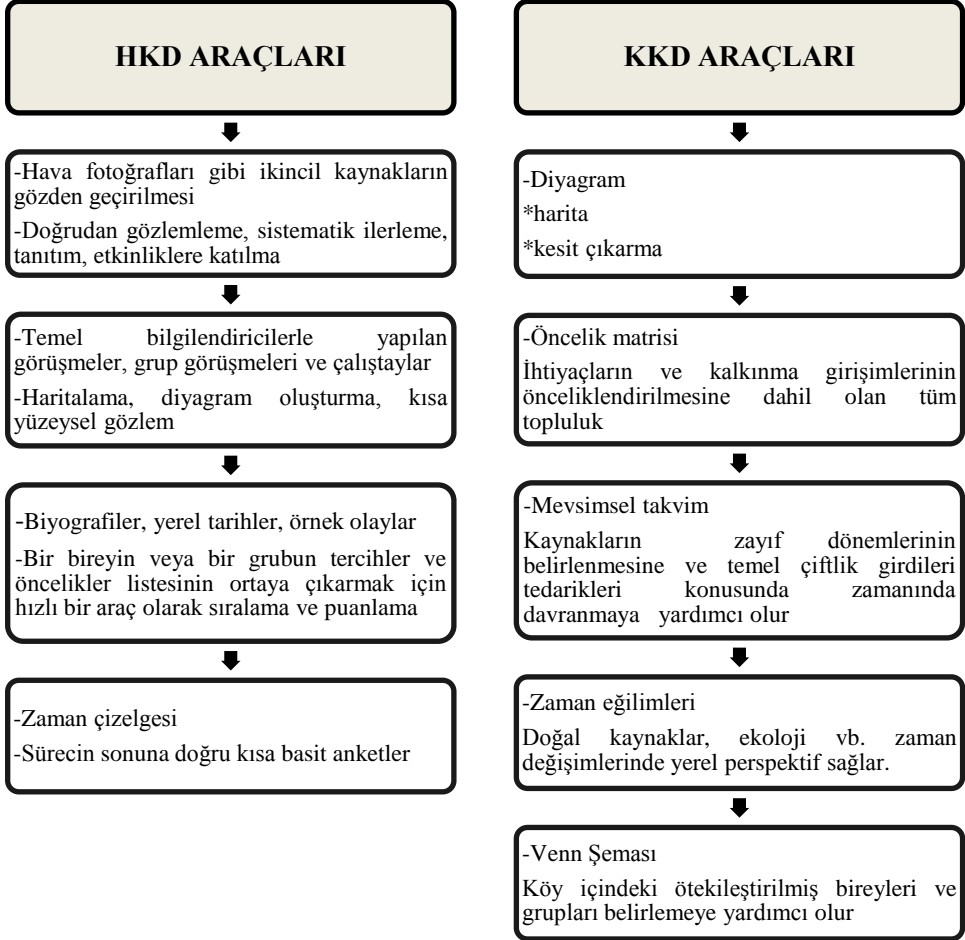
Yukarıda genel özellikleri, avantaj/dezavantajlarından bahsedilen iki yaklaşım arasındaki farklılıkları karşılaştırmalı olarak gösteren Tablo 1 aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: HKD ve KKD Karşılaştırması

HKD		KKD
Projelendirme, bilgilendirme, temel bilgileri toplama, izleme ve değerlendirme	AMAÇ	Topluluk düzeyinde daha iyi karar alma kapasitesinin oluşturulması, durum analizi, topluluk tarafından planlama ve izleme
Çok-disiplinli uluslararası kuruluşların uzman ve personel ekibi	EKİP	Ekip bazen uluslararası kuruluşların personeli tarafından bilgilendirilen ve daha büyük topluluklarla çalışan köylülerden oluşur
Sınırlı sayıda örnek bölge	BÖLGELER	Proje faaliyetlerinin gerçekleşeceği topluluklar
Genellikle 5-7 gün süren arazi çalışmaları	ZAMAN ARALIĞI	Proje ömrü boyunca devam eder. Genellikle, Topluluk Eylem Planına yol açan eğitim ve başlangıç durum analizi (yaklaşık 10 gün) ile başlar.
*Aşağıda sunulan araç ve teknikler	ARAÇLAR VE TEKNİKLER	*Aşağıda sunulan araç ve teknikler
Çalışmada elde edilen bilgilerin derinlik ve karmaşıklığını yakalayan kapsamlı, iyi yazılmış rapor	BELGELENDİRME	Temel bulgular, etkinlikler ve topluluk eylem planı notlarını içeren Köy Seyir Kitabı

Kaynak: (Freudenberge: 1999, 10)

*İki yaklaşım için kullanılan araç ve teknikler ise Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: HKD ve KKD’de kullanılan araçlar (Duraiappah vd., 2005:8-9; Jain ve Polman, 2003: 91)

3.4 Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme İlkeleri

Hem HKD hem de KKD’nın iyi bir performans için gerek duyduğu birtakım ilkeler söz konusudur. Bu ilkelerden bir kısmı iki yaklaşımda da tümüyle paylaşılırken; bir kısım ilkeler ise KKD içinde vurgulanmıştır. Tablo 2’de her iki yaklaşım için geçerli olan temel ilkeler verilmiştir.

Tablo 2: HKD ve KKD ilkeleri

Tersine öğrenme	Kırsal insanlardan yerinde, doğrudan ve yüz yüze yöresel, teknik ve sosyal bilgileri öğrenme
Hızlı ve artan şekilde öğrenme	Öğrenme sürecine uyarlanabilir olarak bilinçli araştırma ile yöntemlerin, fırsatçılık, doğaçlama, tekrarlama ve doğruluğunu denetlemenin esnek kullanılması
Önyargıların giderilmesi	Özellikle kırsal kalkınma turizmi için acele etmeden rahat bir şekilde ve ders vermeden dinlemek ve fakir insanları ve kadınları arayarak bulmak ve onların endişelerini ve önceliklerini öğrenmek
Dengelemeyi en iyi duruma getirme	Öğrenmenin maliyetini miktar, uygunluk, doğruluk ve güncellik arasındaki dengeler ile yararlı bilgilerin doğruluğuyla ilişkilendirmek
Farklı yöntemlerle doğrulama yapmak	Bir dizi yöntem, bilgi türü, araştırmacı ve/veya doğruluğu denetleyecek disiplinler
Farklılık aramak	Ortalamalardan daha ziyade değişiklikleri aramayı ifade etmektedir
Cinsiyet duyarlılığı	Her zaman
Ön Yargıların Farkında olma	Rahat ol, acele etme, soruları sor ve dinle.

Kaynak: (Chambers, 1995: 11; Cavestro, 2003: 5)

Chambers (1995)'e göre; yukarıda belirtilen ve her iki yaklaşım için de geçerli olan ilkeler dışında KKD'de vurgulanan bazı ilkeler de söz konusudur. Bu ilkeler:

- Kolaylaştırma: İncelemenin, analizin, sunumun ve öğrenmenin bizzat kırsaldaki insanlar tarafından kendi başlarına kolaylaştırılması
- Kendini eleştirebilen farkındalık ve sorumluluk: Kolaylaştırıcılar sürekli olarak kendi davranışlarını sorgulayarak daha iyisini yapmak için çabalarlar
- Paylaşma: Bilgi ve fikirlerin, kırsal insanların kendi aralarında, kolaylaştırıcılarla kırsal insanlar arasında, farklı kolaylaştırıcılar arasında paylaşımı; alan kamplarının, eğitimlerin ve deneyimlerin farklı organizasyonlar arasında paylaşımı

3.5 Hızlı Kırsal Değerlendirme ve Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yöntemleri

HKD ve KKD'de kullanılan birçok yöntem olmakla birlikte bu yöntemlerin çoğu her iki yaklaşımda da kullanılabilir. Ancak kullanılan yöntemler

yaklaşımlardan birinde diğerine göre daha fazla vurgulanmıştır (Chambers, 1995: 12). Buna göre HKD ve KKD’de kullanılan yöntemler Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 3: HKD ve KKD Yöntemleri

İkincil kaynaklar	Dosyalar, raporlar, haritalar, hava fotoğrafları, makaleler ve kitaplar vb.
Kendiniz yapın	Köydeki görevlerin uygulanmasının öğretilmesini isteme (bir yerdeki bitki taşınarak başka yere dikilmesi, yabancı ot temizleme, toprak sürme, alan tesviyesi, su çıkarma, odun toplama, elbise yıkama vb.)
Temel bilgilendiriciler	Uzmanları soruşturarak arayıp bulmak
Yarı yapılandırılmış görüşme	Sağlam bir KKD’nin esası olarak kabul görmektedir
Gruplar	Birçok çeşidi mevcuttur (Tesadüfi, uzman/odak, isteyerek tasarlanan, topluluk/komşuluk vb.)
Görüşme sıralamaları ve dizileri	Gruptan gruba veya gruptan temel haber kaynağına şeklinde
Onlar yapar	Köylüler ve köyde ikamet eden incelemeçi ve araştırmacılar: kadınlar, okul öğretmenleri, yoksul insanlar, gönüllüler, öğrenciler, çiftçiler
Katılımcı haritalama ve modelleme	İnsanların sahayı ve zemini kullanması
Hava fotoğraflarının katılımcı analizi	Toprak türünü, arazi koşullarını, arazi kullanımını belirlemek
Sistemik ilerleme	Bir alan boyunca haber kaynaklarıyla sistematik yürüyüş, gözleme, sorma, dinleme, tartışma, farklı bölgelerin tanımlanması, yerel teknolojiler, tanıtılan teknolojiler, sorunları araştırmak, çözümler ve fırsatlar
Zaman çizelgeleri	Olayların kronolojisi, bir köyde yaklaşık tarihleri ile hatırlanan başlıca olaylar
Eğilim analizi	İnsanların geçmişteki hikayeleri, ekolojik öyküler, ürün kalıpları ve arazi kullanımındaki değişim, gelenek ve uygulamalardaki değişim, nüfus değişimi ve eğilimler, göç, kullanılan yakıttaki değişim vb.
Etnik biyografiler	Yerel bir ürünün, bir hayvanın, bir ağacın vb yerel hikâyesi
Mevsimsel şemalaştırma	Belli başlı mevsim ve aylara göre günleri ve yağmurun dağılımını ve miktarını gösterme, beslenme düzeni, gıda tüketimi, fiyatlar, göç, gelir vb.
Geçim analizi	İstikrar, kriz, baş etme, nispi gelir, gider, kredi ve borç vb.

Tablo 3'ün Devamı	
Katılımcı şemalaştırma	Nedenselliğin, miktarların, eğilimlerin, sıralamaların ve puanlamanın
Refah ve servetin sıralaması	Refah ve servete göre hanehalkı kümelerinin belirlenmesi
Farlılık analizi	Özellikle cinsiyet, sosyal grup, refah/yoksulluk, meslek ve yaş baz alınarak
Puanlama ve sıralama	Özellikle matris ve tohumları kullanarak puanlama ile kıyaslama. Örneğin, farklı ağaçlar ya da farklı topraklar
Tahmin ve sayısallaştırma	Sıklıkla yerel ölçümler, yargılar ve materyaller kullanılarak
Temel yerel göstergeler	Fakir insanların refah kriterleri vb
Temel sorgulamalar	Esas konulara yönlendirecek sorular (Beraberken ne konuşursunuz?, Siz veya bu köyde başkaları tarafından son yıllarda denenmiş olan yeni uygulamalar nelerdir? vb.
Hikâyeler, betimlemeler ve örnek çalışmalar	Bir hanehalkı hikâyesi ve profili, bir krizle başa çıkabilme gibi
Takım anlaşmaları ve etkileşimleri	Takım içi etkileşim biçimleri, akşam tartışmaları, karşılıklı kritik yapma ve yardımlaşma
Sunumlar ve analizler	Dışardan gelenler veya köylüler tarafından haritalar, modeller, diyagramlar ve bulguların sunulduğu, kontrol edildiği, doğrulandığı ve tartışıldığı
Katılımcı planlama, bütçeleme ve izleme	Köylülerin kendi plan, bütçelerini ve programlarını hazırlayıp ilerlemeyi takip etmeleri
Beyin fırtınası	Sadece köylülerle, köylüler ve dışardan gelenlerle birlikte ya da sadece dışardan gelenlerle
Kısa ve basit anketler	Sürecin sonlarına doğru temsili tabloları doldurmak için dizayn edilen ve o zamana kadar ihtiyaç duyulduğu bilinen anketler
Rapor yazma	Ofise dönmeden ya da genel merkeze dönmeden hemen yazılması

Kaynak: (Chambers, 1995: 12-14)

Sonuç

1980'ler boyunca, kalkınma programlarında, hedef grupların ve yararlanıcıların katılımına artan bir şekilde önem verilmesine karşın, katılımı kalkınma planlamasına dahil etme arzusu pratik araçların yetersizliği yüzünden sıklıkla hayal kırıklığına uğramıştır. Ayrıca, katılımcı kalkınma faaliyetlerinin planlanması ve düzenlenmiş olan kalkınma programlarına uyarlanmasında da

sıkıntılar yaşanmıştır. Kalkınma ile ilgili çalışanlar ve bu konuyla ilgili muhalif durumda olanlar sıklıkla kırsal koşulları öğrenmek için var olan araçların sınırlı bir yarar sağladığını ve bunun temel bir sorun olduğunu dile getirmiştir.

Karşılaşılan bu sorunlar nedeniyle kalkınma çalışanları arasında kalkınma örgütlerinin ve ajanslarının planlama süreçlerine daha kolay dahil edilebilecek katılımcı kalkınma araçları açısından bir talep ortaya çıkmıştır. 1970'li yıllarda ve 1980'lerin başında az gelişmiş ülkelerdeki kalkınma çalışmalarının uygunluğu kapsamlı bir şekilde sorgulanmaya çalışılmış olsa da alanda çalışan birçok uygulayıcı özellikle de toplum düzeyinde olmak üzere, kalkınma için geleneksel yöntemlere alternatif olabilecek çeşitli yaklaşım ve teknikler geliştirmiştir. Kalkınma ajanslarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin toplanabileceği yollardan biri de nitel ve nicel boyutu olan yöntemler olarak belirlenmiştir.

Çalışma konusu olan HKD ve KKD'yi de içeren nitel yöntemler genel olarak sayılar üretmeksizin anlamlar, süreçler, nedenler ve açıklamaları araştırma ile ilgilenmektedir. Katılımcı boyutta hem HKD hem de KKD az ya da çok katılımcı şekilde uygulanabilmektedir. Topluluk üyelerinin süreci tam olarak kontrol altına alacakları KKD'ler katılımcı sürekliliğin bir ucundadır. Buna karşılık HKD'de ise topluluğun sürecin sorumluluğunu alacağıyla ilgili çok az bir beklenti durumu söz konusudur. Ancak yine de çalışmanın nasıl kurulduğuna, bilginin nasıl kullanıldığına, çalışmanın nasıl yapıldığına bağlı olarak az ya da çok katılımcı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

HKD ve KKD açısından şunu belirtmek gerekir ki, uygulamada HKD ve KKD arasında bir süreklilik durumu söz konusudur. Bu durum kullanılan yöntemlerin tanımlanması ile anlaşılabilir. Örneğin, doğrudan gözlem ve yarı-yapılandırılmış mülakatlar gibi bazı yöntemler HKD'de üzerinde durulan yöntemlerdendir. Ancak diğer taraftan aynı yöntemler iyi bir KKD yaklaşımının olmazsa olmazlarından olabilmektedir. Tam tersi durumlarla da karşılaşılabilir. Örneğin, katılımcı haritalama ve katılımcı diyagramlama yöntemleri KKD yaklaşımında vurgulanmış olsa da aynı yöntemler HKD yaklaşımında da kullanılabilir. Çok sayıda yöntemin bu iki yaklaşım içinde kullanıldığı görülmekle birlikte kullanılan tüm yöntemlerin her iki yaklaşımda kullanılabilmesi sadece bazı yöntemlerin diğer yaklaşım içinde daha fazla vurgulanmış olması noktasında bir farklılık ortaya çıkmaktadır. HKD hızlı bir şekilde bilgi toplamak için katılımcı yöntemleri kullanan bir yaklaşımken; KKD süreç boyunca insanların yetkilendirilmesinin amaçlandığı bir yaklaşımdır. Buradan da anlaşılacağı üzere, KKD'yi HKD'ye göre etkili kılan unsur daha güçlü bir toplum katılımının varlığının söz konusu olmasıdır. KKD'de yer alan insanlar açısından vurgulanan sadece katılımcılar olarak değil aynı zamanda aktörler ve tanıtıcılar olarak görülmeleridir. Bu durum ise KKD'nin bilgi toplamaya odaklanması yönü dışında aynı zamanda toplanan bilgilerin topluluk ile sunulması ve analiz edilmesi yönleri üzerine de odaklanan bir yaklaşım olarak HKD yönteminden farklılık göstermesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Kaynaklar

- Adebo, S., (2000). Training Manual on Participatory Rural Appraisal. Addis Ababa.
- Cavestro, L., (2003). Participatory Rural Appraisal Concepts Methodologies and Techniques, Università Degli Studi Di Padova Facoltà Di Agraria, Dipartimento Territorio E Sistemi Agro-Forestali.
- Cengiz, T., Çelem, H., (2005). Hızlı Kırsal Kalkınma Yöntemi: Alpağut Köyü Örneği (Seben-Bolu). Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 6(1-2), s.161-170.
- Chambers, R., (1994). The Origins and Practice of Participatory Rural Appraisal. World Development, Vol. 22, No. 7, pp. 953-969.
- Chambers, R., (1995). Rural Appraisal: Rapid, Relaxed and Participatory, Institute of Development Studies. Participatory Rural Appraisal (ed. by Mukherjee, A.). Vikas Publishing, New Delhi.
- Chambers, R., (2007). From PRA to PLA and Pluralism: Practice and Theory. Institute of Development Studies, UK.
- De Campos Guimaraes, J., B., (2009). Participatory Approaches to Rural Development and Rural Poverty Alleviation. ESCAP, Institute of Social Studies, Netherlands.
- Duraiappah, A., K., Roddy, P., Parry, J., (2005). Have Participatory Approaches Increased Capabilities?. International Institute for Sustainable Development (IISD), Manitoba.
- Freudenberger, K., S., (1999). Rural Appraisal and Participatory Rural Appraisal- A Manual for CRS Field Workers and Partners. Freudenberger 228 W. Lexington Street, Baltimore, Maryland.
- Gibbs, C., J., N., (1985). Rapid Rural Appraisal: An Overview of Concepts and Application. 2-5 September, International Conference on Rapid Rural Appraisal, Thailand.
- Gosselink, P., Strosser, P., (1995). Participatory Rural Appraisal for Irrigation Management Research. International Irrigation Management Institute, Sri Lanka.
- Heaver, R., (1992). Participatory rural appraisal: potential applications in family planning, health and nutrition programmes. Issue 16, IIED London, pp.13-21.
- Jain, S.P., Polman, W., (2003). A Handbook for Trainers on Participatory Local Development. FAO Regional Office for Asia and the Pacific, Bangkok, Thailand.
- Narayan, D., (1996). Toward Participatory Research. World Bank. Washington.
- Townsley, P., (1996). Rapid Rural Appraisal, Participatory Rural Appraisal and Aquaculture. FAO, Italy.